

הביטחון כיסוד לחיי התורה

הביטחון כיסוד התורה

התקדמות של כלל ישראל בשבעה שלבים שיש להם התייחסות בתורה.

לשלבים האלה ישנה הקבלה גם במניין השבועות לפי מה שנתפרש בתורה בחלק מחניות אלו. ההליכה לקראת ים סוף הוא השבוע הראשון שאחר היציאה ממצרים כנודע [וכך מבואר להדיא גם בקדמונים]. בשבוע השני הלכו ג' ימים במדבר והגיעו למרה. אילים יש לחשב שהוא בשבוע השלישי לפי החניה שלאחריה שחנו במדבר סין והיתה בט"ו בחודש השני (שמות טז א), וכדאיתא בחז"ל שאז כלתה החררה שהוציאו ממצרים, ואחר שחניית מדבר סין היתה בשבוע הרביעי נמצא שחניית אילים היתה בשבוע השלישי. והשבוע האחרון הוא ודאי חניית הר סיני כמפורש בכתוב "בחודש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים, ביום הזה באו מדבר סיני" (שם יט ב).

ויש להקדים שיש לקרות את הדרוש הזה "דרוש האסור", מאחר והוא מתאים הן בשלבים ובסדר המאורעות והן בסדר השבועות שסדרו הקדמונים קודם המועד של שבועות מצד התוכן שלהם. ומעתה מכיון שחז"ל לא אמרו אותו הרי זה נקרא דרוש האסור, שכן דבר כזה היה צריך להיאמר ע"י חז"ל [שכן נזכר בחז"ל בפירוש שאמר להם לסוף חמישים יום אתם מקבלים את התורה, ונזכר בזוהר בהרחבה ההכנה של עמ"י למתן תורה על דרך "וספרה לה" שמכינים את עצמם בטהרה למתן תורה, אבל דרוש כזה של הקבלת שבעה שבועות עם שבע מסעות לא נזכר]. וככל שהדברים נראים יותר ברורים כך הפירכא יותר גדולה איך דבר זה לא נזכר, וזוהי הביקורת שיש על הדרוש. ולפיכך צריך ללמוד אותו כסוגיא בפני עצמה ולענין בכל אחד מהמסעות איזה לימוד ביטחון יש בו, שזהו החלק המותר שבדרוש.

מידת הביטחון בסדרי המסעות

כשנעיין בסדרי החניות האלו נראה שהגדרתם המפורשת בתורה ובדברי חז"ל היא שכולם מהווים לימודים של מידת הביטחון, איך מקרבים את החיים אל הקב"ה בסדר הביטחון.

בקריעת ים סוף מפורש שכלל ישראל הגיעו וקנו את מידת האמונה כמו שנאמר "ויאמינו בה'", והיא המידה שנתבקשה מישראל באותה העת כמפורש בפרשה שם. וכן גם מפרש הגר"א את הפסוק "תשורי מראש אמנה" (שה"ש ד ח) שמתייחס לשירת הים שבאה מתוך האמונה.

כמו כן במרה נאמר "שם שם לו חוק ומשפט ושם נסהו" (שמות טו כה), הרי שהקב"ה מנסה את ישראל בכל הנסיונות, וזאת

בשיעור הקודם דיברנו על יסוד ספירת העומר על פי נבואת הושע, ונתבאר שהימים הללו הם שורש החיים לכל השנה בצורה של ספירה, להקים את החיבור לחיי התורה באופן הזה של הספירה. לפי"ז נתפרש החילוק בין ימי ניסן לימי תשרי, שהשורש של ימי ניסן הוא במספר, המכוון אל צד הלכתחילה של החיים, שאנו נאחזים בחיים ע"י הספירה. ולעומתו שורש ימי תשרי הוא בספר, שזהו חשבון הנפש שנעשה לאחר הפעולה, דכיון שהחורף הוא כמו הלילה של השנה, לכן נדרש שקודם לכן יכין האדם את עצמו בחשבון הנפש מה עשה במשך היום.

נדבר כעת על הבחנה אחת בעניין העבודה המעשית וחובות הלבבות של הדברים, שהיא מאד שרשית ויסודית בחיבור חיי השעורים של בני אדם אל הקב"ה [דהיינו החיים הפשוטים שהביטוי שלהם בהבאת קרבן שעורים בתחילת הספירה], שבזה החיים נקנים לקב"ה לא רק בצד ה"אהובת רע" אלא גם בצד ה"אוהבי אשישי ענבים" כנבואת הנביא הושע.

הנה ישנו נושא שיש לעמוד עליו בסדר המפורש בתורה כהכנה למתן תורה, הנלמד בדברי רבינו הגר"א, שאם ישנו דבר שאפשר לומר שהוא הדרוש החביב על הגר"א בעניני העבודה הרי זהו הדרוש הזה. בנוסח התפילה בברכת קריאת שמע אומרים "בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים לעשות רצונך בלבב שלם (בנוסח ספרד)", התורה מתוארת כאן כחוקי חיים, כעצמות החיים, ו"לעשות רצונך בלבב שלם" היינו בשני יצריך, ולכל זה יש הכנה "בעבור אבותינו שבטחו בך". הרי שאנו מעמידים את הקשר של הביטחון בהקב"ה כיסוד התורה, ובעלי התורה צריכים לקנות את התורה מתוך הביטחון בהקב"ה. בעלי התורה נקראים "אבירי לב" על שם מידת הביטחון הטבועה בהם.

סדר המסעות שבין יציאת מצרים למתן תורה

והנה, כשמתבוננים בתורה מה התרחש בין יציאת מצרים למתן תורה הרי יש לנו שבע תחנות, שהם מקבילות פחות או יותר גם לשבע השבועות, ואלו הן: (א) ים סוף, (ב) מרה, (ג) אילים, (ד) מדבר סין שם החלה ירידת המן, (ה) מסה ומריבה, (ו) רפידים, (ז) חניית הר סיני. [האמנם שקודם המסעות הללו חנו גם בסוכות ובאיתם, אך חניות אלו נצרכו לקיום ה"נבוכים הם בארץ", ובאו כהקדמה לקריעת ים סוף. וכיון שהיו השלמה לתהליך של יציאת מצרים, אינן משתייכות לסדר המסעות שבין יציאת מצרים למתן תורה]. הרי לנו שהיתה

ההגדרה של ההתמודדות מול הביטחון. "לא תנסו את ה' כאשר ניסיתם במסה", הניסיון לאנשים שאינם יודעים אם יש ה' בקרבנו אם אין.

באילים נפגשו ישראל עם האופן הפשוט של בניית האמונה. כאשר אנשים מגיעים למקום המוכן להם מראש ומתאים לכל צרכיהם, כמתואר בפסוק שהיו שם י"ב עינות מים, וגם שבעים תמרים למתיקות, הם רואים תופעות נדירות בתוך סדר החיים שצריכים לייקר אותם. במצב כזה אדם אמור להתבונן ולראות איך הכל מסודר ומותאם בשבילו, וכיצד המציאות מוכנה ע"י הקב"ה לצורכו.

לענין ירידת המן מפורש בכתובים הקשר שבין המן למידת הביטחון, וניתן לישראל למען נסותם בדבר הזה כמו שנאמר "למען ענותך לנסותך, לדעת את אשר בלבבך התשמור מצוותי אם לא" וכן כתוב "ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך, למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם" (דברים ח ב-ג).

ברפידים נתקלו ישראל במלחמת עמלק, שזהו ניסיון על האמונה, דבריש פרשת בשלח נאמר שישראל מצידם לא היו מסוגלים לעמוד במלחמה, ולפיכך האמונה היתה מחויבת המציאות וכמו שאמר הכתוב "ויהיו ידיו אמונה עד בוא השמש" (שמות יז ב).

מעשה, אנו רואים בתורה שסדר ההכנה למתן תורה הוא בעליה במידת הביטחון, שעל מידת הביטחון נתנסו ישראל במסעות הקודמים למתן תורה.

ובגמ' בשבת (פח.) אמר רבא בהתייחסו לאמירת "נעשה ונשמע ע"י כלל ישראל - "אנן דסגינן בשלימותא כתיב בן תומת ישרים תנחם", ומפרש רש"י "התהלכנו עמו בתום לב, כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטענו בדבר שלא נוכל לעמוד בו". הרי שהמידה שקדמה והביאה את ישראל לומר נעשה ונשמע היא 'תומם ישרים תנחם', ישראל רגועים בקשר עם הקב"ה והם יודעים ומבינים שיכולים לסמוך עליו שהוא ינהיג אותם בדרך טובה וישרה.

הביטחון כיסוד החיים

בקהלת אנו רואים את סדר הביטחון כמושג שבא לרדת לתוך כל תפיסות החיים של האדם, לענות על השאלה איך הוא מתמודד עם כל רצונותיו וחשקיו ומה שהוא מצפה מהחיים, זהו סדר שמתייחס לכל התהלכות האדם בחיים. וכמו שהגד"א מפרש במאמר חז"ל (מכות כד.) "בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה". ומבאר הגד"א שהמכוון בזה הוא מידת הביטחון, היינו שאין כוונת חז"ל למידת הנקראת בפנינו אמונה, אלא למידת האמון שהיא מידת הביטחון. ויש להביא סימוכין לדבר, ממה שאמרו שם "בא דוד והעמידן על י"א וכו'", וכשדוד העמידן על י"א פתח בפסוק "ה' מי יגור באהלך וגו' הולך תמים", המצוה הראשונה שדוד פתח בה היא התמימות עם השי"ת, ו'הולך תמים' זהו בעל הביטחון כמש"כ הרמב"ן בספר המצוות (מצוות עשה ששכח הרב מצוה ח) על

הפסוק "תמים תהיה עם ה' אלוקיך" (דברים יח ג), "וענין הצוואה הזאת שנייחד לבבנו אליו לבדו ית' ושנאמין שהוא לבדו עושה כל והוא היודע אמתת כל עתיד וממנו לבדו נדרוש הבאות מנביאיו או מאנשי חסידיו", וא"כ מסתבר שגם חבקוק העמיד על דבר זה.

וכן הוא במה שאמרו שם "בא מיכה והעמידן על שלוש, דכתיב הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם אלוקיך", והנה מיכה דיבר לא על שורשים אלא על מעשים, ושורש המעשים הללו של אהבת הבריות תלוי בביטחון כמו שכתב הגד"א. "הצנע לכת עם אלוקיך" גורם לאדם שאינו מצפה מאיש, ואינו צריך את הגיבוי הציבורי, אלא הצנע לכת עם אלוקיך מכיון שלבבו שלם עם ה', ויש פעולות והנהגות שמתייחסות אל השורשים הללו.

דברי אגור בן יקה

ונבוא לדבר על עצם היסוד הזה של "בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים", הקישור שבין מידת הביטחון לחוקי חיים. כתיב במשלי (ל א) "דברי אגור בן יקה המשא נאם הגבר לאיתאיל איתאיל ואכל", ומפרש הגד"א ששלחו לאגור בקשה שידריך אותם בדרכי החיים החכמה והעבודה, כדרך שאנו מכירים ששולחים לגדולי ישראל בקשת הכוונה ועצה.

ענה להם אגור, אתם שלחתם אלי שאדריך אתכם כחכם גדול, אך אין הדבר כן, ועל זה מפרט סדר שלם - "כי בער אנוכי מאיש ולא בית אדם לי" אני לא יעקב אני לא יצחק, "ולא למדתי חכמה" כנגד אברהם, "ודעת קדושים אדע" כנגד דוד דעה, "מי עלה שמים וירד מי אסף רוח בחפניו" אלו תארים כלפי משה, והמסקנה שאם כן מה יכול אני להגיד לכם.

ואז אומר להם אגור "כל אמרת אלוך צרופה מגן הוא לחוסים בו", אין צורך במיני נתיבות ודרכים נעלמות אלא הכל מבורר ומלובן אל מול כל הטעויות ודרכי העיוותים. אם תדבקו בשלימות בדרכי התורה, אין אתם צריכים עוד הדרכות. רוב הטעויות באות ממה שבני אדם אינם רוצים לקבל את התורה נקיה כמו שהיא, או שאינם מוכנים לקבל את כל כולה אלא להוציא ממנה רק חלקים. [דוגמא לזה היתה אצל הרב'ה שלי, שסמוך לפטירתו בקשו ממנו שיכתוב צוואה, ואמר מה יש לי לכתוב הלא משה רבינו כבר כתב את הכל] יש כאן הבחנה שתקחו את הביטחון כיסוד לכל החיבור שלכם לכל מצות התורה.

עוד מקור על חיבור התורה והביטחון יש לראות ביחס שבין הדרכת דוד המלך לבין דברי ירמיהו הנביא. דוד המלך מדריך בתחילת ספר התהילים איך להזדבק בתורה, ואומר "אשרי האיש אשר לא הלך וגו' כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה, והיה כעץ שתול על פלגי מים וכו'". ואילו ירמיהו אמר "ברוך הגבר אשר יבטח בה' והיה ה' מבטחו והיה כעץ שתול על מים וגו'" (ירמיה יז ז-ח). המשל לעץ מופיע אצל שניהם כאחד בכל הבחנותיו, אלא שדוד המלך משוה את התורה לעץ וירמיה מייחס אותו אל הביטחון והיינו ששניהם אחד. ואולי סיבת החילוק הוא שבזמן דוד עדיין לא היה

המצב של העמידן על אחת ולכן דוד דיבר על כללות התורה, ואילו ירמיהו אמר שהכל תלוי בביטחון, על דרך העמידן על אחת.

הביטחון בשאלה היסודית של משמעות החיים

וכעת צריכים אנו להבין מהו אותו הביטחון המדובר, מה הוא הדבר הזה שמקיף את כל עניני החיים, ומהו עומק המידה הזאת שהוא בסיס הצמיחה והשתילה של האדם במקום הנכון, ואיך האדם יגדל ויעלה דווקא ע"י הביטחון.

וצריכים אנו לבאר כי ישנם שני חלקים בביטחון, יש את הביטחון ביחס לעניינים הגשמיים שבסדרי העולם הזה, והוא הביטחון שנלמד באילים במדבר סין במסה ומריבה וברפידים, אך זהו החלק המשני של הביטחון. ואילו החלק העיקרי של הביטחון הוא הביטחון המופיע בקריעת ים סוף ובמרה. זהו ביטחון יסודי מאד שקיים עוד לפני שמגיעים אל הביטחון שביחס לסדרי העולם הזה, משום שבמידת הביטחון אנו הולכים בדווקא מבפנים החוצה, ומתחילים בסדר העיקרי והראשון שבו נקשרים בני האדם בקב"ה.

טעות נוסנה נתאזרחה בלב רבים במושג הביטחון, אנשים חושבים שהביטחון מתייחס לדאגות הפחדים והחששות של בני אדם מסיבות החיים, כגון מה יהא עימם בכל תהלוכות החיים על המחיה והכלכלה, מה יהא בענייני הרפואה, החברה, השידוכים ושידוכי הילדים, וכן הלאה והלאה. ואמנם השאלות הללו חשובות, אבל החשיבות שלהם תהיה רק לאחר שיוצאים מהקושי של "קים ליה בדרכה מיניה" של שאלה גדולה הרבה יותר. יש דבר מוקדם שהוא מבטל את כל השאלות האלו, וזהו פחד הפחדים שיש לבני אדם, פחד יסודי מאד שניסח אותו שלמה המלך (קהלת ו' ד) "כי בהבל בא ובחושך ילך ובחושך שמו יכוסה". זהו הפחד שאנשים מפחדים מהאבדון, פחד מלהיות חסר תוחלת ומשמעות, אדם מפחד שהוא יהיה כלום, שלא יהיה ממנו שום דבר. והפחד הזה הוא אחד מהמניעים הגדולים ביותר לכל פעולות האדם בעולם. כלומר שאלת המשמעות והקיום הנצחי טורדת את מנוחת האדם. דוגמא מציאותית לדבר בתופעה שאנשים מתעלפים למראה דם, וע"פ הרפואה הסיבה לכך היא היות ובעומק התפיסה של האדם שאינו מודע לו, יש קשר בין הדם לבין מוות, שמחמתו מתעוררת באדם משהו מפחד מוות כאשר הוא רואה דם לנגד עיניו.

לכן, כאשר אין לאנשים יכולת התמודדות ישירה עם השאלה הזו, הם לא חושפים אותה ולא עומדים למולה, אבל מבפנים השאלה אוכלת אותם. ההתייחסות תחת נטל השאלה גורם לבני אדם לרצות ליישב את הקושי בתשובה עקיפה, וזה צורתה - שהרי בשביל לפרנס אותי ולהלביש אותי ולדייר אותי, צריך להשקיע השקעה עצומה, וכל דבר בחיים אני עושה משופרא דשופרא בכל מיני הבחנות ודקדוקים בתילי תילים של הלכות, ועוד שאני מעמיד שאיתי לא משחקים ואני לא שפוט של אף אחד, ומעתה אם יש כל כך הרבה עבודה רבה מסביב למציאות שלי חייב להיות שהחיים שלי

חשובים, שאם לא כן וכי בכדי ספדו ספדניא... וכי בכדי עשו את כל העסק הזה מסביבי, הרי זה לא יכול להיות, ובעל כרחך שיש משמעות רבה במציאות שלי. זהו תירוץ עקיף שמרגיע את האדם רגשית, שאם בכל העטיפות שלי יש כ"כ הרבה עסק, מוכרח שאותו אחד שמעוטף בהם יש בו משמעות רבה. ולכן אנשים עושים עסק רב מהעבודה והפרנסה, במקום לתפוס את זה כה"ת לקיום, או אז נעשית הפרנסה למשהו נכבד בחיי האדם שיש לו הילה ורעש ועסק והוא ערך בפני עצמו. כיון שע"י הנפח שהדברים האלה תופסים מתיישבת שאלת המשמעות. וכולי ואולי צ"ב כמה שווה תשובה שכזו...

לעומת זאת הקב"ה מציע לבני אדם תשובה ישירה על השאלה הזאת. התשובה של הקב"ה היא - תתן לי את היד ואני אוביל אותך, כעניין שנאמר - "שלח אורך ואמיתך המה ינחוני" (תהילים מג ג), כלומר - תסמוך עלי בשאלת החיים עצמם משמעותם פשרם וערכם. כי הנה האדם אינו יכול לומר שהוא רואה בעצמו את עניין החיים, משום שסופם של הדברים ואחריתם איך היא נראית, אלו דברים המכוסים מבני אדם. האנשים נמצאים תחת גבול המוות בעולם הזה ואינם יכולים להציץ מעבר אליו, וכל נסיון לקרב אל החוש את הדברים שהם מעבר אליו, אין לו סיכוי, מאחר ומתחילה זהו יעד לא חושי ולא נועד להיות חושי. אשר על כן יסוד חיי העולם הזה הוא האמון, שכאשר מתעוררת השאלה אצל האדם לדעת איפה הפתרון, איפה יהיו החיים שלו בעלי הערך והמשמעות, על השאלה הזו הוא מיישב את הביטחון, כלומר שמבין שבקשת קרבת ה', וההליכה בדרך שבה הוא מוביל, והסמיכה בכל כוחו על ההובלה של הקב"ה בחיים, היא המקום הנכון להשקיע ולהתחבר. שהרי הוא היוצר הבורא העושה, הוא המגיד מראשית אחרית, ויודע מה שנעשה ומה שעתיד להיעשות, ובוודאי שההשקעה אצלו היא התכלית הטובה ביותר שיש לבקש. יש לפני האדם סדר שלם שהוא מוביל ואדם יבחר לעצמו להיות שלם עם הקב"ה בסדר הזה. וכך כל עוצמת חיבור האדם לחיים תלויה בשאלה הזו אם הוא באמון מלא או חלקי, כי אם האמון הוא חלקי הרי זה "בלב ולב ידרשון", שאז הוא רוצה עוד חלקים שיתנו לו משמעות לחיים, אבל יש אדם שהוא רגוע לגמרי, שברור לו שכל כמה שיתן את כוחו ומרצו לקב"ה הרי הוא עושה מאה אחוז טוב, הוא נמצא במקום הנכון והוא בעל הביטחון השלם.

והנה חז"ל אומרים שבכל שתילה צריך אמון, "שמאמין בחי עולמים וזורע", (תוס' שבת לא). ומעתה מה נאמר על אילן כזה שעד שהנטיעה תיקלט ותוציא פרי יעברו הרבה שנים, זהו דבר רב שנתי עם הרבה התפתחויות, הרי דבר כזה ודאי צריך אמון. וזה מה שנאמר (תהילים צב) "מזמור שיר ליום השבת וגו' שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו", שכאשר האדם בא לראות את השבת של העולם, שהיא אחרית הדברים ותכליתם, הוא עושה זאת על ידי השי"ת שהוא - "כי ישר ה' צורי ולא עולתה בו", אפשר לסמוך על הקב"ה שאל המקום אליו הוא מוביל את האדם שם טוב ללכת, ובצורה הזו הוא שותל את עצמו בעולם. והוא מה שאמרו חז"ל (תענית ד). האי צורבא מרבנן דמי לפרצידיא דתותי דקלא דכיון דנבט נבט.

את הביטחון הזה למדנו בשתי צורות - האחת בקריעת ים סוף והשניה במרה. האמונה של "ויאמינו בה' ובמשה עבדו", נאמרה כלפי ההמשך של השירה - "עד יעבור עמך ה' עד יעבור עם זו קנית", הביטחון שלהם הוא מהראשית על המהלך הארוך הזה שבו צריך ללכת אחרי הקב"ה ועד האחרית. אנחנו הולכים על זה עד הסוף כי אנחנו יודעים שזאת תכלית החיים, ובשאלה היסודית הזאת צריך לתת את הביטחון בקב"ה.

הביטחון במרה

והצורה השניה היא זו שלמדנו במרה, כמו שאמרו בזוהר הקדוש. במרה מופיעה לעם ישראל פירכא, הרי אנו רואים שזה לא כ"כ מתוק אצל הקב"ה. דמתחילה עם ישראל לא רצה לעזוב את ים סוף, כי כאשר האדם רואה את התכלית הוא לא רוצה לזוז ממנה. הרבה אנשים אינם רוצים לזוז מפרק א' של מסילת ישרים, כי מדוע הוא צריך את כל המרירות של הזהירות והזריזות, ויותר טוב לו להשאר בפרק של התכלית, אבל האמת היא לא כך, כי צריכים להתקדם ולעבוד לקראת התכלית. וכעת כשעם ישראל מתקדם הם חושבים שמסתמא הדרך תהיה רצופה במיני מתיקה, והנה הם פוגשים במרה. כך הוא בתהלוכות החיים, כאשר האדם מתקדם בעבודת ה' הוא נפגש עם כל מיני דברים המנוגדים לו באדם. וכך אומר החוה"ל (שע"ג פ"ה) שאין אדם יכול להכנס בעבודת ה' עד שיסכים לקבל את מרירות הסם. זוהי הצורה השניה של הביטחון, שכאן צריך ביטחון במפגש עם הדברי תורה עצמם, עם הדברים שהאדם חושב שהם מרים.

והתשובה של הקב"ה לזה היא "ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלקיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצותיו ושמרת כל חוקיו כל המחלה אשר שמת במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך" (שמות טו כו). על האדם לראות את הסדר הרפואי שיש בהובלה האלקית, שהיא כמו פעולת הרופא, שבתחילה הרפואה נראית מרה מאד, ואח"כ רואים שהדבר הזה משיב את החיים וכך רואים ומוצאים את החיבור והטעם בתרופה הזאת.

ההמתקה הזאת נעשתה בדווקא ע"י העץ, שממתיק מר במר. והמכוון בזה הוא לומר שכאן לא נעשות המתקות חיצוניות, אלא רק שהדבר עצמו מינה וביה מומתק. האדם בא למים וחושב שהם מרים, ומבין שלא חסר תוספת חיצונית שתמתיק את מים הללו אלא שהמים האלה יומתקו מצד עצמם ע"י ההתחברות היתירה של האדם איתם. וזהו הלימוד לאדם שכל כמה שמתקרבים יותר ויותר אל התורה כך היא מתמתקת והולכת. ואמנם הקושי של האדם הוא לעזוב את המתיקות המדומה והישנה שהתרגל לאחוז בה ולעבור אל המתיקות החדשה, אך הדרך לזה היא דרך המרירות והיא עצמה הרפואה של האדם - "כי אני ה' רופאך" (שם).

וזהו "והישר בעיניו תעשה", שזה ישר רק בעיניו ועדיין לא בעיניך, וכך "והאזנת למצותיו ושמרת כל חוקיו", שאתה הולך אחרי הסדרים שלו שהם לא הסדרים שלך.

וזהו גם הביאור בהא דאיכא למ"ד בחז"ל המפרש "שם שם לו חוק ומשפט" שלימדם פרשת פרה אדומה, ומבואר לפי הדרך הזו שהדבר הראשון שהקב"ה שם לפני בני ישראל הוא החוק, ושם התגלה סוד החוק של התורה. כי החוק פירושו הסדר שהוא מעל ההשכלה החיבור והתפיסה של האדם. וכך מתחילים מה'חוק' ואמנם שמגיעים אח"כ לצורת ה'משפט' ג"כ אבל ההתחלה תמיד מצד החוק שמעל האדם והבנתו.

ההתהלכות בדרך הביטחון

א"כ למדנו שסדר הביטחון שנזכר בגמ' בשבת הוא זה שגרם לישראל לקבל את התורה, והרי זהו הביטחון בשאלת החיים עצמם. וההבדל בין מי שעונה לשאלה הזו בדרך הביטחון לבין זה שעונה עליה בדרך ההשכלה הוא כהפרש שמים וארץ, זה שאומר אני יודע שהתורה היא הדבר הנכון והטוב כי כך מוכח מתמטית וכדומה הרי עדיין לא קיים בעצמו "כי מוצאי מצא חיים", ואילו ה"צדיק באמונתו יחיה" הוא מה שנותן אמון בדבר הזה גם בלי הבנה מפורטת בתוך התורה והמצוות. וכמו שהזכרנו בשיעור הקודם שהאדם מוקף בכל מציאותו בעניין החיסרון, ושייכותו לשלימות היא ע"י ששייך לשלימות האלקית, וזה נעשה ע"י ה"תמים תהיה עם ה' אלקיך".

זאת הסיבה שהתמים נקרא בכל מקום הולך, כגון "הולך תמים", "לא ימנע טוב להולכים בתמים", "אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'". משום שהאפשרות של האדם לצעוד למקום שאינו ידוע לו מראש, שאינו מכיר אותו ואינו מתמצא בו, היא רק ע"י מידת התמימות. זאת הצורה של ההתקדמות שבה מתהלכים, וזאת הגדרת ההתהלכות. באופן זה אדם יכול ללכת שלא על דעתו, כי באמת דעתו אינה יכולה להקיף את הדברים שאינו נמצא בהם, והוא צריך ללכת על דעת אחרת, לסמוך על מה שמכוונים אותו. הסדר ההתהלכות הזה שבו האדם מתהלך בתומו עם הקב"ה, הוא הדבר שמעמיד את ההתקרבות שלו עם התורה באופן השלם והנכון.

ונראה שזהו המכוון במה שאמרו על הגר"א שהוסיף בימי הספירה בהתמדתו, יש כאן איזה אופי אחר שהאדם אומר אני שלם לגמרי להכנס לדבר הזה, זהו המקום בשבילי. וזוהי ההכנה שעליה מושתתת הצמיחה של העץ שתול של התורה, בכל חלקי לימודה וקיומה וחובת האיברים והלבבות, "עם תורתי בלבם" (ישעיהו נא ז) וכל זה הוא מאותה השתילה ששותלים את עצמם במקום הנכון, "שתולים בבית ה' בחצרות אלקינו יפריחו", זה הצורה שלימה שאדם שותל את החיים שלו. וכך נזכה שיתקיים בנו "בעבור אבותינו שבטחו בך ותלמדם חוקי חיים - כן תחנונו ותלמדינו כו" וכן בליבנו להבין כו'.